

MIROSLAW KOWALSKI, ANNA KNOCIŃSKA, PRZEMYSŁAW FRĄCKOWIAK (RED.), *Resocjalizacja – edukacja – polityka społeczna. Współczesne konteksty teorii i praktyki resocjalizacyjnej*, Wielkopolska Wyższa Szkoła Społeczno-Ekonomiczna, Środa Wielkopolska 2014, ss. 222

Recenzowana publikacja zatytułowana *Resocjalizacja – edukacja – polityka społeczna. Współczesne konteksty teorii i praktyki resocjalizacyjnej* ukazała się na rynku wydawniczym staraniem Wielkopolskiej Wyższej Szkoły Społeczno-Ekonomicznej oraz Fundacji Edukacja w Środzie Wielkopolskiej, w ramach realizowanego od kilku lat cyklu wydawniczego – Próby i Szkice Humanistyczne. Publikacja poświęcona jest kluczowym problemom współczesnej teorii – ale również praktyki – resocjalizacyjnej, co stanowi jej niezaprzeczalny walor. Prezentowane w pracy treści osadzone są

w szczególności w nurcie readaptacji, inkluzji, integracji osób wykluczonych społecznie, w tym wychowanków instytucji resocjalizacyjnych, osób odbywających karę pozbawienia wolności w warunkach izolacji więziennej, czy wreszcie opuszczających różnego rodzaju placówki resocjalizacyjne.

Książka składa się z trzech zasadniczych, spójnych tematycznie części, poprzedzonych wprowadzeniem, którego autorką jest Barbara Toroń-Fórmanek. Pierwszą część pracy, zatytułowana „Dylematy współczesnej teorii i praktyki resocjalizacyjnej”, mieści sześć wnikliwych, rzetelnie przygotowanych opracowań. Wśród tytułowych dylematów zaakcentowano zwłaszcza niezwykle aktualne zagadnienie rozmaitych barier w zakresie skutecznej resocjalizacji i reintegracji społecznej. Generują je m.in. uwarunkowania prawne, w tym regulacje dotyczące długoterminowej kary pozbawienia wolności, na co ze znanstwem uwagę zwraca Andrzej Baładynowicz. W świetle badań wspomnianego Autora, długotrwała izolacja nie sprzyja bowiem osiągnięciu ustawowo przypisanych tej karze funkcji i celów, wśród których nadrzędną kwestią jest osiągnięcie poprawy skazanego i jego udany powrót do społeczeństwa. Z kolei Beata Maria Nowak, podejmując rzeczową refleksję nad niską skutecznością pomocy postpenitencjarnej, słusznie podkreśla znaczenie kompetencji osobistych i zawodowych profesjonalistów (kuratorów, pracowników socjalnych) wspierających byłych więźniów oraz ich rodziny w procesie społecznej readaptacji, wskazując tym samym na potrzebę intensyfikacji szkoleń i treningów kompetencyjnych przedstawicieli wspomnianych profesji.

Problematykę barier skutecznej resocjalizacji, jak i readaptacji społecznej nieletnich rozwijają natomiast w swych opracowaniach: Piotr Chomczyński, wysuwający wiele cennych uwag na temat zjawiska autostygmatyzacji wychowanków zakładów poprawczych oraz schronisk dla nieletnich, jak i Marek Łukasiewicz, odnoszący się do kwestii pomiaru efektywności tychże instytucji w polskich realiach (z uwzględnieniem oceny skuteczności oddziaływań resocjalizacyjnych w trakcie pobytu wychowanka w placówce, jak i po jej opuszczeniu). Refleksję na temat efektywności „resocjalizacyjnego sprawstwa” podejmuje również Przemysław Frąckowiak, prezentując przy tym oryginalną, interesującą metodologicznie koncepcję kapitału resocjalizacyjnego zakładu poprawczego. W zamyśle Autora komponenty wspomnianego kapitału tworzą kapitały: ludzki, społeczny, kulturowy i organizacyjny placówki. Pierwszą część recenzowanej publikacji „zamyka” natomiast tekst Elżbiety Stępy, która dostrzega brak gotowości społeczności lokalnych do czynnego uczestnictwa w procesie społecznej readaptacji osób z karierą przestępczą, wskazując jednocześnie na potrzebę działań na rzecz ich destygmatyzacji, a także konieczność prowadzenia szeroko rozumianej edukacji społeczeństwa i kształtowania postawy współodpowiedzialności.

W drugiej części publikacji, trafnie zatytułowanej – „Inkluzyjne koncepcje oddziaływań resocjalizacyjnych” – znajduje się pięć opracowań. Wszystkie odnoszą się w interesujący sposób do idei resocjalizacji inkluzyjnej. Autorzy zaprezentowali jej założenia teoretyczno-metodologiczne (np. opracowanie Anny Kieszkowskiej dotyczące inkluzyjno-katalaktycznego modelu pracy z osobami wykluczonymi społecznie), akcentując ponadto rolę pracy jako pozytywnej aktywności wspomagającej skuteczność oddziaływań resocjalizacyjnych i readaptacyjnych. Przy czym, na co

warto zwrócić uwagę, podkreślono znaczenie zarówno pracy zarobkowej osób odbywających karę pozbawienia wolności (artykuł Tomasza Przesławskiego nt. zatrudnienia osób pozbawionych wolności), jak i pracy społecznej (opracowanie Piotra Krakowiaka i Anny Janowicz nt. wolontariatu skazanych w ośrodkach opieki paliatywno-hospicyjnej, realizowanego w oparciu o projekt WHAT). W omawianej części pracy ukazano także korzyści płynące z zastosowania ekonomii społecznej, podając racjonalne i praktycznie zweryfikowane dowody na to, iż stanowi ona skuteczne narzędzie aktywizacji społeczno-zawodowej osób wykluczonych społecznie bądź zagrożonych ekskluzją (artykuły Sławomira Śliwy oraz Sławomira Kani).

Ostatnia, trzecia część opracowania, zatytułowana – „Analizy i propozycje metodyczne” – dotyczy metod oddziaływań wychowawczych i resocjalizacyjnych. Z punktu widzenia praktyki społecznej są to zagadnienia wielkiej wagi, bowiem, jak wiadomo, sprawność metodyczna wychowawców stanowi jeden z czynników warunkujących skuteczność oddziaływań wobec podopiecznych. Wspomnianą część publikacji „otwiera” artykuł Huberta Kupca, który w sposób przejrzysty prezentuje rezultaty własnych badań poświęconych aktywności wolnoczasowej nieletnich sprawców czynów karalnych, podejmując przy tym ważny wątek aktywizacji wychowanków w warunkach resocjalizacji instytucjonalnej. Wśród przedstawionych w pracy rozwiązań metodycznych, nakierowanych na kształtowanie różnorodnych kompetencji oraz pozytywnych, akceptowanych społecznie postaw nieletnich znalazły się oddziaływania kulturotechniczne (z uwzględnieniem warsztatów teatralnych – artykuł Anny Tomaszewskiej-Kasprowicz, a także muzykoterapii – artykuł Kamili Skowrońskiej), socjoterapeutyczne (opracowanie autorstwa Natalii Gumińskiej, Magdaleny Zajac) oraz „Outdoor Education” (artykuł Wioletty Łubkowskiej, Małgorzaty Paczyńskiej-Jędryckiej, Marty Jończy). Co istotne, w pracy słusznie podkreślono konieczność dostosowywania różnych form oddziaływań resocjalizacyjnych do szczególnych okoliczności życiowych podopiecznych. Niewątpliwie jedną z takich okoliczności jest macierzyństwo w warunkach izolacji penitencjarnej, co przedmiotem swych refleksji naukowych uczyniła Monika Natalia Kaczmarczyk.

Konkludując, w recenzowanej publikacji Czytelnik odnajdzie m.in. 1) wieloaspektową, rzetelną diagnozę czynników wzmacniających i pogłębiających problem wykluczenia społecznego osób przebywających w placówkach resocjalizacyjnych, a tym samym utrudniających proces ich społecznej readaptacji; 2) prowadzoną z pozycji ekspertów (z dużym znawstwem i wnikliwością) refleksję na temat funkcjonowania instytucji resocjalizacyjnych w polskich realiach, z uwzględnieniem metodologicznych propozycji służących pomiarowi efektywności oddziaływań resocjalizacyjnych; 3) interesujące poznawczo rozwiązania z obszaru metodyki pracy resocjalizacyjnej oraz readaptacyjnej (prezentacja tzw. dobrych praktyk).

Niniejsza publikacja stanowi zbiór wartościowych merytorycznie autorskich opracowań, dotyczących najbardziej palących i kluczowych problemów współczesnej resocjalizacji. Autorzy bowiem, choć niezależnie od siebie, to jednak w jakimś sensie wspólnie (m.in. dzięki dbałości redaktorów tomu o spójny układ jego treści) starają się udzielić odpowiedzi na pytania – jaka resocjalizacja? jak prowadzona? by można ją było uznać za działalność w jak największym stopniu zoptymalizowaną.

Biorąc pod uwagę wspomniane powyżej kwestie, recenzowaną pracę można postrzegać w kategoriach troski ludzi świata nauki oraz praktyków o jakość procesu resocjalizacji w polskich warunkach, z ukierunkowaniem na tworzenie szans skutecznej readaptacji społecznej. Ze względu na wagę prezentowanej tematyki, a przede wszystkim wysoką jakość poszczególnych opracowań, praca winna stać się przedmiotem zainteresowania szerokiego grona odbiorców.

Danuta Krzysztofiak